

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

19. september 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF – urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – artikel 3, stk. 1 og 3 – bilag til direktivet 93/13/EØF – punkt 1, litra m) og q) – aftale om lån mod pant i fast ejendom – notardokument – fuldbyrdelsespåtegning ved en notar – omvendt bevisbyrde – artikel 5, stk. 1 – klar og forståelig affattelse«

I sag C-34/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Fővárosi Ítéltábla (den regionale appeldomstol i Budapest, Ungarn) ved afgørelse af 9. januar 2018, indgået til Domstolen den 18. januar 2018, i sagen

Ottília Lovasné Tóth

mod

ERSTE Bank Hungary Zrt.,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal (refererende dommere), og dommerne F. Biltgen, J. Malenovský, C.G. Fernlund og L.S. Rossi,

generaladvokat: G. Hogan,

justitssekretær: fuldmægtig R. Şereş,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 23. januar 2019,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Lovasné Tóth ved ügyvéd G. Némethi,
- ERSTE Bank Hungary Zrt. ved ügyvédek T. Kende og P. Sonnevend,
- den ungarske regering ved M Z. Fehér, som befuldmægtiget,
- Europa-Kommissionen ved N. Ruiz García og A. Tokár, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 21. marts 2019,

* Processprog: ungarsk.

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3 og artikel 5 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29) samt af punkt 1, litra m) og q), i bilaget til dette direktiv.
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Ottília Lovasné Tóth (herefter »låntageren«) og ERSTE Bank Hungary Zrt. (herefter »banken«) vedrørende en påstand om, at det fastslås, at et vilkår indeholdt i en aftale om lån mod pant i fast ejendom optaget i udenlandsk valuta er urimeligt.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Femte betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:
»[F]orbrugerne kender normalt ikke de andre medlemsstaters lovgivning om aftaler om salg af varer eller levering af tjenesteydelser; dette manglende kendskab kan afholde dem fra at erhverve varer eller tjenesteydelser direkte i en anden medlemsstat.«
- 4 Direktivets artikel 3, stk. 1, bestemmer som følger:
»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«
- 5 Direktivets artikel 3, stk. 3, indeholder en henvisning til bilaget til direktivet, som indeholder »en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige«.
- 6 Samme direktivs artikel 5, første punktum, bestemmer som følger:
»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde.«
- 7 Artikel 8 i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:
»Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med [t]raktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugere.«
- 8 Punkt 1 i bilaget til dette direktiv er affattet som følger:
»Kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende:
[...]
m) at give den erhvervsdrivende ret til at afgøre, om den leverede vare eller tjenesteydelse opfylder kontraktvilkårene, eller at give denne en ensidig ret til at fortolke det enkelte kontraktvilkår

[...]

- q) at ophæve eller indskrænke forbrugerens adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, navnlig ved at pålægge forbrugeren et krav om udelukkende at lade evt. tvister afgøre ved voldgift, der ikke er omfattet af retlige bestemmelser, ved uretmæssigt at begrænse de bevismuligheder, som forbrugeren har til rådighed, eller ved at pålægge denne en bevisbyrde, der ifølge gældende ret ligger hos en anden aftalepart.«

Ungarsk ret

Den civile lovbog

- 9 Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (lov nr. IV af 1959 om indførelse af den civile lovbog) i den affattelse, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den civile lovbog«), bestemmer i § 205/A som følger:

»1. Kontraktvilkår anses for almindelige forretningsbetingelser, når en af parterne forud og ensidigt har fastsat disse med henblik på indgåelsen af forskellige kontrakter uden medvirken af den anden part og uden, at disse har været forhandlet mellem parterne.

[...]

3. Vilkårenes omfang og form samt måden, hvorpå de indgår i kontrakten, og spørgsmålet om, hvorvidt de er indført i selve kontrakten eller i et særskilt dokument, er uden betydning for kvalificeringen som almindelige forretningsbetingelser.«

- 10 § 209 i den civile lovbog bestemmer som følger:

»1. Et generelt kontraktvilkår eller et kontraktvilkår i en forbrugeraftale, der ikke er blevet individuelt forhandlet, er urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro og rimelighedshensyn ensidigt og uden begrundelse fastsætter parternes rettigheder og forpligtelser i henhold til kontrakten på en måde, der er til skade for den kontraherende part, som ikke har fastsat det pågældende kontraktvilkår.

2. Ved afgørelsen af, om et vilkår er urimeligt, skal der tages hensyn til alle foreliggende omstændigheder på tidspunktet for indgåelsen af kontrakten, som førte parterne til at indgå den, såvel som til arten af den fastsatte ydelse og til de omtvistede vilkårs forbindelse med andre vilkår i kontrakten eller med andre kontrakter.

3. Det kan i særlovgivning fastsættes, hvilke vilkår i forbrugeraftaler der anses for urimelige, eller hvilke vilkår der skal anses for urimelige, medmindre det modsatte bevises.«

- 11 § 209/A i den civile lovbog har følgende ordlyd:

»1. Den skadelidte part kan gøre indsigelse over for urimelige kontraktvilkår i kontraktens almindelige forretningsbetingelser

2. Urimelelige kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, eller som den erhvervsdrivende har udarbejdet ensidigt, på forhånd og uden individuel forhandling, er ugyldige. Ugyldigheden kan alene gøres gældende til fordel for forbrugeren.«

12 § 242 i den civile lovbog bestemmer følgende:

»1. Anerkendelse af gælden ændrer ikke ved gældens retlige status. Ikke desto mindre påhviler det den part, der har foretaget en sådan anerkendelse, at bevise, at gælden ikke består, at den ikke kan gøres gældende ved en domstol, eller at aftalen er ugyldig

2. Anerkendelse af gælden foretages ved skriftlig erklæring over for den anden part.«

13 § 523 i den civile lovbog bestemmer følgende

»1. I henhold til en låneaftale skal et kreditinstitut eller andre långivere stille det aftalte beløb til rådighed for debitor. Debitor skal tilbagebetale dette beløb i overensstemmelse med aftalen.

2. Såfremt långiver er et kreditinstitut, har debitor pligt til at betale renter (banklån), medmindre anden bestemmelse er fastsat herom.«

14 I henhold til § 688 i den civile lovbog er formålet med denne lovbog bl.a. at gennemføre direktiv 93/13 i ungarsk ret.

Regeringsdekretet

15 Fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szólt 18/1999. (II. 5.) Kormányrendelet (regeringsdekret nr. 18/1999 (II. 5.) om urimelige vilkår i forbrugeraftaler) i den affattelse, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »regeringsdekretet«), bestemmer i § 1, stk. 1, at i forbrugeraftaler anses følgende kontraktvilkår for urimelige:

»[...]

b) kontraktvilkår, som udelukkende giver den part, som kontraherer med forbrugeren, beføjelse til at afgøre, om aftalen er opfyldt i overensstemmelse med bestemmelserne heri

[...]

i) kontraktvilkår, som udelukker eller begrænser de midler, som forbrugeren råder over med henblik på at gøre sine rettigheder gældende i henhold til lov eller i henhold til aftalen mellem parterne, medmindre disse midler erstattes af en tvistbilæggelsesprocedure, som er fastsat ved lov

j) kontraktvilkår, som vender bevisbyrden om til skade for forbrugeren.«

16 Dekretets § 3, stk. 2 bestemmer følgende:

»Nærværende dekret gennemfører, sammen med de relevante bestemmelser i den civile lovbog, [direktiv 93/13/EF] i ungarsk ret.«

Lov om civil retspleje

17 Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (lov nr. III af 1952 om indførelse af lov om civil retspleje) i den affattelse, som finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »lov om civil retspleje«), bestemmer i § 164, stk. 1:

»Bevisbyrden for de faktiske forhold, som er nødvendige for at afgøre sagen, påhviler som udgangspunkt den part, som har interesse i, at retten anser de faktiske omstændigheder for bevist.«

Den ungarske lov nr. LIII af 1994

- 18 Bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII törvény (den ungarske lov nr. LIII af 1994 om tvangsfuldbyrdelse), i den affattelse, som fandt anvendelse på tidspunktet for undertegnelsen af den i hovedsagen omhandlede kontrakt bestemmer i § 10:

»Tvangsfuldbyrdelse anordnes efter forudgående fremlæggelse af et tvangsfuldbyrdelsesdokument. Som tvangsfuldbyrdelsesdokumenter anses:

[...]

b) dokumenter med fuldbyrdelsespåtegning udstedt af en domstol.«

- 19 Denne bestemmelse har siden den 1. juni 2010 haft følgende ordlyd:

»Tvangsfuldbyrdelse anordnes efter forudgående fremlæggelse af et tvangsfuldbyrdelsesdokument. Som tvangsfuldbyrdelsesdokumenter anses:

[...]

b) dokumenter med fuldbyrdelsespåtegning udstedt af en domstol eller en notar.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 20 Den 27. oktober 2008 indgik låntageren og banken en aftale om lån mod pant i fast ejendom (herefter »låneaftalen«) optaget i schweizerfranc (CHF). Med denne aftale forpligtede banken sig til at stille et beløb på 132 848 CHF (ca. 118 140 EUR) til rådighed for låntageren med henblik på refinansiering af en kredit. Samme dag fik låntageren af en notar udarbejdet et officielt bekræftet dokument med benævnelsen »ensidig erklæring om anerkendelse af gæld«, som indeholdt bestemmelserne i låneaftalen.

- 21 Punkt I.4. i låneaftalen, indholdet af hvilket også fremgår af notardokumentet, har følgende ordlyd:

»Med henblik på bilæggelse af enhver tvist vedrørende opgørelsen eller med henblik på opfyldelse af et krav fra banken, med henblik på at fastsætte det udestående beløb eller enhver anden gæld på et givet tidspunkt ifølge det pågældende dokument, med henblik på at fastsætte den reelle dato for udbetalingen af midlerne og den dato, hvorpå en gæld forfalder, samt enhver anden oplysning eller omstændighed, der er nødvendig for direkte tvangsfuldbyrdelse, har parterne givet udtryk for deres vilje til at forpligte sig til at acceptere ethvert officielt bekræftet dokument udstedt i overensstemmelse med debtors konti i banken samt bankens fortegnelser og regnskaber som bevismiddel med beviskraft.

I tilfælde af manglende betaling af hovedstolen eller de dertil knyttede renter og omkostninger eller i tilfælde af, at betalingen ikke er i overensstemmelse med indholdet i aftalen, fungerer såvel nærværende dokument som det officielt bekræftede dokument udstedt i overensstemmelse med debtors konti i banken samt bankens fortegnelser og regnskaber følgelig som bevis for gælden og de udestående renter og omkostninger på et givet tidspunkt, som dermed lægges til grund for tvangsfuldbyrdelsen, samt for de ovenfor nævnte omstændigheder. Parterne bekræfter ved underskrivelsen af nærværende aftale deres forpligtelse til at acceptere det nævnte bevisdokument

I tilfælde af, at der på bankens foranledning indledes en tvangsfuldbyrdelsesprocedure, anmoder parterne eller skyldneren den notar, der har bekræftet nærværende dokument, eller en på anden vis kompetent notar, om, på grundlag af debtorerens konti i banken samt bankens fortegnelser og regnskaber og efter gennemgang af bilagene, i et notardokument at bekræfte størrelsen på det

udestående beløb og de dertil knyttede renter og omkostninger eller enhver anden gæld i forbindelse hermed, som udspringer af det ovenfor nævnte lån, samt de ovenfor nævnte omstændigheder og oplysninger, idet de giver tilladelse til, at bankhemmeligheden ophæves i forbindelse med disse oplysninger.«

- 22 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at låneaftalen tillader banken selv at ophæve aftalen med omgående virkning i tilfælde af låntagerens grove misligholdelse af forpligtelserne i henhold til aftalen såsom manglende opfyldelse af en betalingsforpligtelse. Da alle fordringer baseret på denne aftale udløber efter ophævelsen, har banken ret til omgående at få tilbagebetalt det resterende skyldige beløb.
- 23 Den 5. januar 2016 anlagde låntageren sag ved den kompetente ungarske retsinstit i første instans. Hun gjorde gældende, at vilkåret indeholdt i punkt I.4. i låneaftalen og den tilsvarende bestemmelse i det officielt bekræftede dokument udarbejdet i forbindelse med indgåelsen af låneaftalen var urimeligt med den begrundelse, at låntageren med denne bestemmelse havde forpligtet sig til at acceptere, at banken ensidigt kan fastslå en misligholdelse fra låntagerens side og det udestående beløb, som hun skal betale, samt direkte kan skride til en tvangsfuldbyrdelse på grundlag af dette officielt bekræftede dokument, som har bevisværdi, eftersom det er forsynet med en fuldbyrdelsespåtegning. Ifølge låntageren indebærer det nævnte vilkår, at bevisbyrden vendes om, til skade for forbrugeren, eftersom det er op til den sidstnævnte, i tilfælde af uenighed, at indbringe spørgsmålet for en domstol for at gøre indsigelse mod tvangsfuldbyrdelsen.
- 24 Banken nedlagde påstand om frifindelse. Efter bankens opfattelse gør det i hovedsagen omhandlede vilkår det ikke muligt ensidigt at fastslå, om låntageren har opfyldt sine forpligtelser. Vilåret indebar ikke, at bevisbyrden blev vendt om, ligesom det heller ikke fratog låntageren muligheden for at gøre sine krav gældende. Selv ved et notardokument, som viser gældens størrelse, er det i henhold til ungarsk ret altid muligt at fremlægge modbeviser. Desuden vil banken selv i forbindelse med en forenklet tvangsfuldbyrdesprocedure stadig skulle bevise fordringens størrelse. Det nævnte vilkår gør det ikke muligt for banken ensidigt at fastsætte den udestående gæld eller at påtvinge sin egen fortolkning af bestemmelserne i låneaftalen.
- 25 Den kompetente ungarske retsinstit i første instans frifandt banken i det af låntageren anlagte søgsmål med den begrundelse, at det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår ikke var urimeligt, idet det blot præciserede de fremgangsmåder, som skulle overholdes med henblik på at dokumentere gælden. Med hensyn til fuldbyrdelsen fandt denne retsinstit, at hvis der anordnes tvangsfuldbyrdelse, vil det ikke være muligt at undersøge, om låntageren har gjort sig skyldig i misligholdelse. Denne vil imidlertid kunne oplyse den person, der har til opgave at foretage tvangsfuldbyrdelsen, om, at vedkommende har opfyldt sine forpligtelser, og om nødvendigt indlede retsforhandlinger med påstand om, at tvangsfuldbyrdelsen udelukkes. Under disse retsforhandlinger vil låntageren kunne anfægte fordringen.
- 26 Låntageren har iværksat appel af denne afgørelse for den forelæggende ret. Hun har fremhævet den omstændighed, at det i hovedsagen omhandlede vilkår kan medføre en skævhed til skade for forbrugeren som omhandlet i direktiv 93/13, idet det gør det lettere for banken at gøre sine krav gældende, samtidig med, at det gør det vanskeligere for forbrugeren at forsvare sine rettigheder.
- 27 Den forelæggende ret, som har anført, at i henhold til den civile lovbogs § 242 påhviler det den part, der har foretaget en anerkendelse af gælden, at bevise, at gælden ikke består, at den ikke kan gøres gældende ved en domstol, eller at aftalen er ugyldig, er af den opfattelse, at denne bestemmelse ikke finder anvendelse på det vilkår, som er indeholdt i punkt I.4. i låneaftalen. Ifølge den forelæggende ret finder den nævnte bestemmelse, som indebærer, at bevisbyrden vendes om for så vidt angår anerkendt gæld, kun anvendelse, hvis beløbet for gælden er klart defineret. Dette er imidlertid ikke tilfældet i den foreliggende sag.

- 28 Den forelæggende ret er endvidere af den opfattelse, at punkt I.4. i låneaftalen har samme virkning som den civile lovbogs § 242 for så vidt angår den omstændighed, at bevisbyrden vendes om, idet det, i tilfælde af uenighed, påhviler låntageren at bevise, at der ikke er grundlag for bankens krav, og at indbringe spørgsmålet for en domstol med henblik på at anfægte lovligheden af en tvangsfuldbyrdelse eller gyldigheden af låneaftalen. I en sag om begrænsning eller udelukkelse af tvangsfuldbyrdelsen er kravene med hensyn til frister og beviser strengere end i almindelige civile sager. Ved at opstille et krav om, at gælden, uden nødvendigvis at blive anerkendt af skyldneren, dokumenteres ved hjælp af et officielt bekræftet dokument med bevisværdi på grundlag af bankkonti, indebærer dette vilkår en skævhed til skade for forbrugeren.
- 29 Den forelæggende ret er i tvivl om, hvorvidt det nævnte kontraktvilkår er omfattet af punkt 1, litra m) og q), i bilaget til direktiv 93/13 samt om, hvorledes den skal vurdere, om et sådant vilkår er urimeligt. Den forelæggende ret har herved anført, at det nævnte bilag er blevet gennemført i ungarsk ret, og at de kontraktvilkår, som er omhandlet i regeringsdekretets § 1, stk. 1, anses for urimelige, uden at en yderligere undersøgelse er nødvendig.
- 30 Denne retsinstans har anført, at i henhold til artikel 8 i direktiv 93/13 kan medlemsstaterne inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne. Det er således tilladt den nationale lovgiver uden yderligere undersøgelse at erklære vilkår, som er omhandlet i artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1 i bilaget til dette direktiv, urimelige.
- 31 For så vidt angår spørgsmålet, om et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede er omfattet af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13, har den forelæggende ret anført, at selv om den ungarske version af denne bestemmelse omfatter kontraktvilkår, »hvis genstand eller virkning er følgende [...]«, henviser andre sprogversioner, bl.a. den tyske, den polske, den tjekkiske og den slovenske version, til kontraktvilkår, »hvis formål eller virkning er følgende [...]«. På grundlag af disse sidstnævnte sprogversioner kan det antages, at den pågældende finansielle institution med indførelsen af dette kontraktvilkår i den omhandlede aftale har haft som mål at vende bevisbyrden om.
- 32 Den forelæggende ret har herved rejst spørgsmålet om, hvorvidt artikel 3, stk.3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at den omfatter et kontraktvilkår, hvis formål er at vende bevisbyrden om for at kunne gennemføre en forenklet tvangsfuldbyrdelsesprocedure i tilfælde af en grov misligholdelse fra forbrugers side, selv om denne forenklete tvangsfuldbyrdelsesprocedure også kan være baseret på national ret, uafhængigt af det nævnte kontraktvilkår.
- 33 Det er den forelæggende rets opfattelse, at selv om det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår gengiver en tvangsfuldbyrdelsesprocedure ved notar, som allerede er fastsat ved den ungarske lov, kan dette kontraktvilkår være urimeligt, idet det kan have som konsekvens, at banken får mulighed for at fastsætte det resterende skyldige beløb og afslå enhver forligsmæssig løsning af tvisten, og at låntageren derved er nødt til at anlægge en omkostningsfuld retssag. Endelig er de potentielle konsekvenser af det nævnte kontraktvilkår i tilfælde af en tvist ikke fuldt ud forståelige for en gennesnitforbruger ved indgåelsen af aftalen.
- 34 Den forelæggende ret har anført, at en situation, som svarer til den i hovedsagen omhandlede situation, gav anledning til dom af 1. oktober 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637). Denne dom er imidlertid blevet anvendt forskelligt af de ungarske retter hvad angår kontraktvilkår som de i hovedsagen omhandlede.
- 35 Den forelæggende ret har fremhævet, at ifølge Kúria (øverste domstol, Ungarn) kan en skyldner, i tilfælde af en fuldbyrdelsespåtegning på et officielt bekræftet dokument, i medfør af § 369 i lov om civil retspleje kun anfægte gælden inden for rammerne af en sag om indstilling eller begrænsning af fuldbyrdelsen. Der er imidlertid tale om en konsekvens, som hidrører fra de processuelle regler, som

finder anvendelse på det officielt bekræftede notardokument og på fuldbyrdelsespåtegninger. Kontraktvilkår, som svarer til det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår, påvirker således ikke forbrugerens retsstilling og er i denne forbindelse på ingen måde til skade for denne. Den omstændighed, at bevisbyrden i medfør af § 164, stk. 1, i lov om civil retspleje påhviler forbrugeren, følger af selve naturen af sager om udelukkelse eller begrænsning af tvangsfuldbyrdelsen, hvorfor det officielt bekræftede notardokument ikke bevirker, at bevisbyrden bliver mere byrdefuld for forbrugeren.

36 Andre retsinstanser end Kúria (øverste domstol) har imidlertid fastslået, at et sådant vilkår kan vende bevisbyrden til skade for forbrugeren.

37 Den forelæggende ret har endvidere anført, at det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår kan anses for at være et kontraktvilkår som omhandlet i punkt 1, litra m), i bilaget til direktiv 93/13, hvis formål eller virkning er at give den erhvervsdrivende ret til at afgøre, om den leverede vare eller tjenesteydelse opfylder kontraktvilkårene, eller at give denne en ensidig ret til at fortolke det enkelte kontraktvilkår.

38 Under disse omstændigheder har Fővárosi Ítéltábla (den regionale appeldomstol i Budapest, Ungarn) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv [93/13] fortolkes således, at det som EU-retlig bestemmelse med rang af en ufravigelig retsgrundsætning generelt forbyder en långiver – og gør det unødvendigt at foretage yderligere undersøgelser heraf – at pålægge en debitor, som anses for at være forbruger, et kontraktvilkår, enten i form af et generelt vilkår eller et vilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, som har til formål eller virkning, at bevisbyrden vendes om?

2) Såfremt det er nødvendigt at foretage en bedømmelse af kontraktvilkårets formål eller virkning på grundlag af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv [93/13], er det da muligt at fastslå, at et kontraktvilkår er til hinder for udøvelsen af forbrugernes rettigheder, når

- det giver en debitor, som anses for at være forbruger, rimelig grund til at tro, at vedkommende skal opfylde aftalen i sin helhed, herunder samtlige kontraktvilkår, på den måde og i det omfang, som er fastsat af långiveren, også selv om debitoren er af den opfattelse, at den af långiveren krævede ydelse ikke er helt eller delvist eksigibel, eller
- dets virkning består i at begrænse eller udelukke forbrugeren adgang til at bilægge tvister på grundlag af en rimelig forhandling, for så vidt som det er tilstrækkeligt for långiveren at påberåbe sig dette kontraktvilkår for at anse tvisten for afgjort?

3) Såfremt der skal tages stilling til, om de kontraktvilkår, der er opregnet i bilaget til direktiv [93/13], er urimelige i lyset af de fastlagte kriterier i direktivets artikel 3, stk. 1, er kravet i samme direktivs artikel 5 om en klar og forståelig affattelse da opfyldt, når et kontraktvilkår, som har indvirkning på forbrugeren beslutninger vedrørende aftalens opfyldelse, bilæggelsen af tvister med långiveren ad retslig eller udenretslig vej eller udøvelsen af rettigheder, ganske vist er affattet på en grammatisk klar måde, men alligevel afføder retsvirkninger, som alene kan fastslås ved en fortolkning af nationale bestemmelser, hvorom der på tidspunktet for aftalens indgåelse ikke fandtes nogen ensartet retspraksis, ligesom der heller ikke i de efterfølgende år har fundet nogen konkretisering af denne retspraksis sted?

4) Skal punkt 1, litra m), i bilaget til direktiv [93/13] fortolkes således, at et kontraktvilkår, som ikke har været genstand for individuel forhandling, ligeledes kan være urimeligt, såfremt det giver den part, der har kontraheret med forbrugeren, beføjelse til ensidigt at afgøre, om forbrugeren opfyldelse er i overensstemmelse med aftalen, og såfremt forbrugeren anerkender at være bundet heraf, selv inden nogen af de kontraherende parter har foretaget nogen opfyldelse?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten vedrørende spørgsmålene

- 39 Banken har gjort gældende, at de forelagte spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling med den begrundelse i det væsentlige, at de er af hypotetisk art. For så vidt angår de to første spørgsmål har banken anført, at den forelæggende ret tager udgangspunkt i den fejlagtige antagelse, at det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår indebærer, at bevisbyrden vendes om til skade for forbrugeren. Dette kontraktvilkår vil desuden heller ikke kunne indskrænke forbrugeren adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler. Punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13 finder derfor ikke anvendelse i hovedsagen. For så vidt angår det tredje spørgsmål har banken anført, at retspraksis vedrørende kontraktvilkår som de i hovedsagen omhandlede var ensartet på tidspunktet for indgåelse af låneaftalen, idet Kúria (øverste domstol) ved flere lejligheder har fastslået, at sådanne kontraktvilkår hverken ændrer forbrugeren rettigheder eller forpligtelser i forhold til de gældende regler i national ret. Hvad endelig angår det fjerde spørgsmål, har banken anført, at punkt 1, litra m), i bilaget til direktiv 93/13 ikke finder anvendelse på det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår, eftersom dette ikke giver den erhvervsdrivende ret til at afgøre, om forbrugeren ydelser opfylder vilkårene i låneaftalen.
- 40 Det skal først bemærkes, at der i overensstemmelse med Domstolens faste praksis er en formodning for, at de spørgsmål om EU-retten fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, hvis det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, såfremt problemet er af hypotetisk karakter, eller såfremt Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan give en hensigtsmæssig besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 20.9.2018, OTP Bank og OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).
- 41 Det bemærkes herved, at som generaladvokaten har anført i punkt 37 i forslaget til afgørelse, fremgår det ikke klart af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at de af den forelæggende ret anførte hypoteser ikke svarer til situationen i hovedsagen.
- 42 Det skal endvidere bemærkes, at inden for rammerne af den procedure, som er fastsat i artikel 267 TEUF, som er baseret på en klar adskillelse mellem de nationale retters og Domstolens funktioner, henhører enhver bedømmelse af sagens faktiske omstændigheder under den nationale rets kompetence (jf. i denne retning dom af 27.2.2019, Associação Peço a Palavra m.fl., C-563/17, EU:C:2019:144, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis). Det tilkommer følgelig i den foreliggende sag alene den forelæggende ret at vurdere betydningen og rækkevidden af det i hovedsagen omhandlede vilkår.
- 43 Heraf følger, at de præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

Det første spørgsmål

- 44 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse, generelt og uden yderligere undersøgelse kvalificerer et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og som har til formål eller virkning, at bevisbyrden vendes om til skade for forbrugeren, som urimeligt.

- 45 Det fremgår af ordlyden af artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, at bilaget til dette direktiv indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige. Bilaget til direktiv 93/13 udgør, som Domstolen allerede har fastslået, et væsentligt element, hvorpå den kompetente ret kan basere sin bedømmelse af, hvorvidt dette kontraktvilkår er urimeligt (jf. i denne retning kendelse af 3.4.2014, Sebestyén, C-342/13, EU:C:2014:1857, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis). Det er imidlertid ubestridt, at et kontraktvilkår, der er opført på listen, ikke nødvendigvis skal anses for urimeligt, og omvendt, at et kontraktvilkår, der ikke er opført på listen, alligevel kan betegnes som urimeligt (jf. i denne retning dom af 7.5.2002, Kommissionen mod Sverige, C-478/99, EU:C:2002:281, præmis 20).
- 46 Heraf følger, at det tilkommer den nationale ret, som skal tage stilling til et vilkår i en kontrakt, i medfør af artikel 3, stk.1 og 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, at efterprøve, om dette kontraktvilkår til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugerne.
- 47 Det følger imidlertid af artikel 8 i direktiv 93/13, at medlemsstaterne inden for det område, der omfattes af dette direktiv, kan vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne. Medlemsstaterne kan således principielt udvide den beskyttelse, der er fastsat i dette direktivs artikel 3, stk.1 og 3, sammenholdt med punkt 1 i bilaget til det nævnte direktiv, ved generelt at erklære de standardvilkår, som er opregnet i dette punkt, for urimelige, uden at der kræves en yderligere undersøgelse efter de kriterier, der fremgår af artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13.
- 48 Det fremgår af sagsakterne fremlagt for Domstolen, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, at de kontraktvilkår, som er omhandlet i punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13, i henhold til ungarsk ret reelt anses som urimelige og dette uden, at en yderligere undersøgelse er nødvendig. Hvis dette er tilfældet, tilkommer det endvidere den forelæggende ret at afgøre, om det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår er omfattet af regeringsdekretets § 1, stk. 1.
- 49 Henset til det ovenstående skal det første spørgsmål besvares således, at artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke generelt og uden yderligere undersøgelse kvalificerer et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og som har til formål eller virkning, at bevisbyrden vendes om til skade for forbrugeren, som urimeligt.

Det andet spørgsmål

- 50 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse omfatter et kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er dels at give en debitor rimelig grund til at tro, at vedkommende skal opfylde samtlige sine forpligtelser i henhold til aftalen, selv om vedkommende er af den opfattelse, at visse ydelser ikke er eksigible, dels at indskrænke forbrugers adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, når det resterende beløb, som denne skal betale i medfør af aftalen, er fastslået ved et notardokument med bevisværdi, som gør det muligt for långiver at afslutte tvisten.
- 51 Det fremgår af ordlyden af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13, at dette punkt omhandler kontraktvilkår, som har til formål eller virkning at ophæve eller indskrænke forbrugers adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler.
- 52 Domstolen har allerede for så vidt angår kontraktvilkår, som kan være omfattet af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13, sammenholdt med samme direktivs artikel 3, stk. 1, fastslået, at den nationale ret navnlig skal vurdere, om, og i givet fald i hvilket omfang, det omhandlede vilkår fraviger

de regler, der finder anvendelse, såfremt der ikke er indgået nogen aftale mellem parterne, på en sådan måde, at forbrugerens adgang til domstolene og udøvelsen af dennes ret til forsvar – under hensyn til de processuelle midler, denne råder over – vanskeliggøres (jf. i denne retning dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 75).

- 53 Heraf følger, at et kontraktvilkår, som ikke vil kunne bevirke, at forbrugerens retsstilling forringes i forhold til den retsstilling, som følger af gældende national ret, ikke er omfattet af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13, sammenholdt med dette direktivs artikel 3, stk. 1. Punkt 1, litra q), i dette bilag omhandler således kontraktvilkår, som har retsvirkninger, som vil kunne fastlægges objektivt. Denne betragtning ændres ikke af den omstændighed, at indsættelsen af et sådant kontraktvilkår i en aftale kan give forbrugeren det indtryk, at retsmidlerne er begrænsede, og at denne derfor skal opfylde samtlige forpligtelser indeholdt i aftalen, eftersom det omhandlede kontraktvilkår ikke gør indgreb i dennes retsstilling, henset til de gældende nationale bestemmelser.
- 54 Ifølge den forelæggende ret gengiver det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår bl.a. långivers mulighed, som fastsat i ungarsk ret, for i tilfælde af en grov misligholdelse af forpligtelserne i henhold til aftalen fra forbrugerens side at anordne en tvangsfuldbyrdelse af betalingen af det resterende beløb, som forbrugeren skylder, på grundlag af et notardokument forsynet med en fuldbyrdelsespåtegning. Den forelæggende ret har også anført, at skyldner kan indlede en sag med påstand om udelukkelse eller begrænsning af tvangsfuldbyrdelsen.
- 55 For så vidt angår denne samme forenklede tvangsfuldbyrdelsesprocedure blev det i præmis 60 i dom af 1. oktober 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637), bemærket, at forbrugeren dels i medfør af den civile lovbogs § 209/A, stk. 1, kan anlægge sag til prøvelse af kontraktens gyldighed, dels i henhold til § 369 i lov om civil retspleje kan anlægge en sag med påstand om udelukkelse eller begrænsning af tvangsfuldbyrdelsen. Forbrugeren kan under denne sag i henhold til § 370 i lov om civil retspleje fremsætte begæring om, at tvangsfuldbyrdelsen af aftalen udsættes.
- 56 Under disse omstændigheder synes det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, ikke at ændre forbrugerens retsstilling, idet det hverken ophæver eller indskrænker forbrugerens adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler som omhandlet i punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13.
- 57 Et kontraktvilkår, som gør det muligt for långiver ensidigt at bringe enhver tvist til ophør, idet det resterende skyldige beløb herefter fastlægges på grundlag af bankkonti ved et notardokument, som af notaren kan udstedes med fuldbyrdelsespåtegning, vil derimod kunne være omfattet af punkt 1, litra q), i bilaget til direktiv 93/13. Et sådant kontraktvilkår, for så vidt som det giver den erhvervsdrivende ret til endeligt at afgøre eventuelle tvister vedrørende aftaleforpligtelserne, ophæver eller indskrænker forbrugerens adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler som omhandlet i den nævnte bestemmelse.
- 58 Som bemærket i nærværende doms præmis 54 synes det i hovedsagen omhandlede kontraktvilkår imidlertid ikke at kunne ophæve eller indskrænke adgangen til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, når henses til de processuelle regler, som er fastsat i gældende ungarsk ret, hvilket det ikke desto mindre tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 59 Det bemærkes herved, at Domstolen allerede har fastslået, at artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at de ikke er til hinder for en national lovgivning, der tillader en notar, som under overholdelse af formelle krav har udfærdiget et notardokument vedrørende en aftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, at indføje en fuldbyrdelsespåtegning i det nævnte dokument eller at afvise at slette fuldbyrdelsespåtegningen, mens der hverken på det ene eller det andet tidspunkt er foretaget en kontrol af, hvorvidt den nævnte aftales vilkår er urimelige, dog forudsat, at de processuelle regler for sagsanlæg fastsat i national ret under omstændighederne i den pågældende sag

sikrer forbrugeren en effektiv domstolsbeskyttelse, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve (jf. i denne retning dom af 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, præmis 64 og 65).

- 60 På baggrund af det ovenstående skal det andet spørgsmål besvares således, at artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at den dels ikke omfatter et kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er at give en debitor rimelig grund til at tro, at vedkommende skal opfylde samtlige sine forpligtelser i henhold til aftalen, selv om vedkommende er af den opfattelse, at visse ydelser ikke er eksigible, når dette kontraktvilkår ikke ændrer forbrugers retsstilling, henset til de gældende nationale bestemmelser, dels omfatter et kontraktvilkår, som har til formål eller virkning at indskrænke forbrugers adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, når det resterende skyldige beløb, som denne skal betale i medfør af aftalen, er fastslået ved et notardokument med bevisværdi, som gør det muligt for långiver ensidigt og endeligt at afslutte tvisten.

Det tredje spørgsmål

- 61 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse kræver, at den erhvervsdrivende giver yderligere oplysninger vedrørende et kontraktvilkår, som er klart affattet, men hvis retsvirkninger kun kan fastslås ved hjælp af en fortolkning af bestemmelser i national ret, som ikke er genstand for en ensartet retspraksis.
- 62 Det bemærkes først, at det følger af Domstolens praksis, at kravet om, at kontraktvilkår skal være klare og forståelige, som bl.a. fremgår af artikel 5 i direktiv 93/13, ikke alene indebærer, at det omhandlede vilkår i sig selv grammatisk set skal være affattet klart og forståeligt for forbrugeren, men også, at vilkåret skal gøre det muligt for forbrugeren på grundlag af klare og forståelige kriterier at forudse, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for denne (jf. i denne retning dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 75, og af 9.7.2015, Bucura, C-348/14, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:447, præmis 55).
- 63 Denne retspraksis kræver i det væsentlige, at mekanismerne for beregning af gælden og af det beløb, som forbrugeren skal tilbagebetale, er klare og forståelige, og at den erhvervsdrivende i givet fald skal give nødvendige yderligere oplysninger i denne henseende (jf. i denne retning dom af 20.9.2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, præmis 51).
- 64 Hvad angår kravet, om at kontraktvilkårene skal være klare og forståelige med hensyn til de økonomiske konsekvenser for forbrugeren af en aftale, har Domstolen fastslået, at i en situation, hvor visse aspekter af retningslinjerne for ændringerne i omkostningerne i forbindelse med den tjenesteydelse, der skal leveres, er anført i love eller bindende administrative bestemmelser som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, eller når nævnte bestemmelser giver en forbruger ret til at bringe aftalen til ophør, er det af afgørende betydning, at den nævnte forbruger af den erhvervsdrivende underrettes om de nævnte bestemmelser (jf. i denne retning dom af 26.4.2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, præmis 29).
- 65 Domstolen har desuden i en anden sammenhæng med hensyn til et kontraktvilkår om anvendelse af loven i den medlemsstat, hvor sælgeren har sit hjemsted, fastslået, at sælgeren i princippet har pligt til at oplyse forbrugeren om, at der findes ufravigelige bestemmelser såsom artikel 6, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6), hvori bestemmes, at valget af den lov, der skal finde anvendelse, ikke må medføre, at forbrugeren berøves den beskyttelse, der tilkommer denne i

medfør af bestemmelser, som ikke kan fraviges ved aftale i henhold til den lov, som ville have fundet anvendelse, såfremt parterne ikke havde aftalt lovvalg (jf. i denne retning dom af 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, præmis 69).

- 66 Det følger imidlertid ikke af den retspraksis, som er nævnt i nærværende doms præmis 64 og 65, at den erhvervsdrivende også, forud for indgåelse af en aftale, skal oplyse forbrugeren om almindelige processuelle bestemmelser i national ret i den medlemsstat, hvor den erhvervsdrivende har bopæl, såsom bestemmelser om fordeling af bevisbyrden og retspraksis herom.
- 67 I hovedsagen er der bl.a. ikke tale om et kontraktvilkår om lovvalg, hvorefter loven i den medlemsstat, hvor den erhvervsdrivende har sit hjemsted, skal anvendes, mens forbrugeren har bopæl i en anden medlemsstat. Med hensyn til en sådan situation fremgår det af direktiv 93/13, således som det bl.a. er bekræftet i femte betragtning til dette direktiv, at EU-lovgiver har lagt til grund, at forbrugeren ikke kender de andre medlemsstaters lovgivning om aftaler om salg af varer eller levering af tjenesteydelser.
- 68 Til forskel fra de sager, som gav anledning til de domme, som er nævnt i nærværende doms præmis 64 og 65, vedrører hovedsagen ikke en erhvervsdrivendes pligt til at oplyse forbrugeren om ufravigelige bestemmelser i international privatret. Den vedrører heller ikke den erhvervsdrivendes forpligtelse til at oplyse forbrugeren om ufravigelige bestemmelser, i medfør af hvilke det beløb, som forbrugeren skal betale, kan variere, og som derfor har en direkte indvirkning på aftalens økonomiske konsekvenser for forbrugeren. Hovedsagen drejer sig derimod om oplysninger til forbrugeren om, at der findes almindelige processuelle bestemmelser vedrørende fordelingen af bevisbyrden og om fortolkningen af disse i retspraksis på tidspunktet for indgåelse af aftalen.
- 69 Under disse omstændigheder vil en pligt for den erhvervsdrivende til at oplyse forbrugeren om, at der findes almindelige processuelle bestemmelser og retspraksis herom, gå videre end, hvad der med rimelighed kan forventes af denne inden for rammerne af kravet om, at kontraktvilkår skal være klare og forståelige.
- 70 Henset til det foregående skal det tredje spørgsmål bevares således, at artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke kræver, at den erhvervsdrivende giver yderligere oplysninger vedrørende et kontraktvilkår, som er klart affattet, men hvis retsvirkninger kun kan fastslås ved hjælp af en fortolkning af bestemmelser i national ret, som ikke er genstand for en ensartet retspraksis.

Det fjerde spørgsmål

- 71 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra m), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse omfatter et kontraktvilkår, som tillader den erhvervsdrivende ensidigt at afgøre, om forbrugeren opfyldelse er i overensstemmelse med aftalen.
- 72 Punkt 1, litra m), i bilaget til direktiv 93/13 omhandler kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er at give den erhvervsdrivende ret til at afgøre, om den leverede vare eller tjenesteydelse opfylder kontraktvilkårene, eller at give denne en ensidig ret til at fortolke det enkelte kontraktvilkår.
- 73 Eftersom det principielt er den erhvervsdrivende, der handler som sælger eller udbyder af tjenesteydelser, skal denne bestemmelse anses for at omhandle kontraktvilkår, som i tilfælde af en klage eller anfægtelse fra forbrugeren vedrørende den leverede vare eller tjenesteydelse tillader den erhvervsdrivende ensidigt at afgøre, om dennes ydelse er i overensstemmelse med aftalen.

- 74 Det er således ubestridt, at punkt 1, litra m), i bilaget til direktiv 93/13 ikke indeholder nogen henvisning til de forpligtelser, som forbrugeren har i henhold til aftalen, men alene til den erhvervsdrivendes forpligtelser. Denne bestemmelse omhandler således ikke kontraktvilkår, som tillader den erhvervsdrivende ensidigt at afgøre, om forbrugerenes modydelse i form af indfrielse af gælden og betaling af de herved forbundne omkostninger er i overensstemmelse med aftalen.
- 75 På baggrund af det ovenstående skal det fjerde spørgsmål besvares således, at artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra m), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke omfatter et kontraktvilkår, som tillader den erhvervsdrivende ensidigt at afgøre, om forbrugerenes opfyldelse er i overensstemmelse med aftalen.

Sagsomkostninger

- 76 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) **Artikel 3, stk. 3, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger aftaler, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke generelt og uden yderligere undersøgelse kvalificerer et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og som har til formål eller virkning, at bevisbyrden vendes om til skade for forbrugeren, som urimeligt.**
- 2) **Artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra q), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at denne bestemmelse dels ikke omfatter et kontraktvilkår, hvis formål eller virkning er at give en debitor rimelig grund til at tro, at vedkommende skal opfylde samtlige sine forpligtelser i henhold til aftalen, selv om vedkommende er af den opfattelse, at visse ydelser ikke er eksigible, når dette kontraktvilkår ikke ændrer forbrugerenes retsstilling, henset til de gældende nationale bestemmelser, dels omfatter et kontraktvilkår, som har til formål eller virkning at indskrænke forbrugerenes adgang til at rejse søgsmål eller benytte andre retsmidler, når det resterende skyldige beløb, som denne skal betale i medfør af aftalen, er fastslået ved et notardokument med bevisværdi, som gør det muligt for långiver ensidigt og endeligt at afslutte tvisten.**
- 3) **Artikel 5 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke kræver, at den erhvervsdrivende giver yderligere oplysninger vedrørende et kontraktvilkår, som er klart affattet, men hvis retsvirkninger kun kan fastslås ved hjælp af en fortolkning af bestemmelser i national ret, som ikke er genstand for en ensartet retspraksis.**
- 4) **Artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13, sammenholdt med punkt 1, litra m), i bilaget til dette direktiv, skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke omfatter et kontraktvilkår, som tillader den erhvervsdrivende ensidigt at afgøre, om forbrugerenes opfyldelse er i overensstemmelse med aftalen.**

Underskrifter